

**Konferencja naukowa pt.
„Turystyka w rozwoju lokalnym i regionalnym”
Toruń, 27.09.2013 r.**

W dniu 27 września 2013 r. w Toruniu w budynku Wydziału Nauk o Ziemi UMK odbyła się konferencja naukowa pt. „Turystyka w rozwoju lokalnym i regionalnym”. Było to pierwsze tego typu spotkanie zorganizowane przez Katedrę Gospodarki Przestrzennej i Turyzmu Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Odbyła się dzięki współpracy z toruńskim oddziałem Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Kujawsko-Pomorską Organizacją Turystyczną, a patronatem objął ją Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego – Piotr Calbecki.

Na konferencję przyjechała grupa około 40 osób. Wśród nich znajdowali się zarówno pracownicy reprezentujący ośrodki naukowe (m.in. uniwersytety: Wrocławski, Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Łódzki, Ekonomiczny w Poznaniu, Techniczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Warszawski; szkoły wyższe, politechniki oraz akademie wychowania fizycznego), przedstawiciele jednostek administracyjnych zainteresowani perspektywami rozwoju turystyki na obszarach gmin i powiatów oraz doktoranci, którzy z zagadnień związanych z turystyką uczynili przedmiot rozpraw doktorskich. Spotkanie dało możliwość spojrzenia na problematykę z perspektywy zarówno różnych specjalizacji badawczych, jak i regionów o różnych tradycjach i odmiennym potencjale rozwoju turystyki. Konferencja stanowiła doskonałą sposobność do wymiany poglądów, pomysłów i doświadczeń oraz do dyskusji nad zaprezentowanymi wynikami badań.

Po powitaniu gości przez organizatorów, dr. hab. Dariusza Sokołowskiego, prof. UMK i dr. Renatę Jaroszewską-Brudnicką, rozpoczęła się sesja pierwsza, którą otworzył prof. dr hab. Wiesław Maik, dyrektor Instytutu Gospodarki Turystycznej i Geografii Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, referatem pt. *Turystyka jako czynnik rozwoju regionalnego i lokalnego. Ujęcie systemowe i dynamiczne*. Sesja miała charakter wprowadzający do późniejszych rozważań. Dr hab. Jan Feczko, profesor Politechniki Koszalińskiej, zarysował problematykę turystyki wiejskiej w ujęciu regionalnym, a prof. dr hab. Jan Falkowski dokonał obiektywnej oceny możliwości i szans współpracy Bydgoszczy i Torunia w sektorze turystyki. Sesję zakończyło wystąpienie mgr inż. Ewy Ferens ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Prelegentka zwróciła uwagę na fakt, że turystyka jest ważnym elementem konkurencyjności lokalnej.

Drugą sesję, której moderatorem był prof. dr hab. Wiesław Maik, otworzyła dr hab. Beata Meyer, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego, prezentacją nt. rozwoju funkcji turystycznej w nadmorskich gminach województwa zachodniopomorskiego. Następnie prof. dr hab. Andrzej Matczak z Uniwersytetu Łódzkiego przedstawił referat pt. *Geneza i rozwój funkcji turystycznej w Uniejowie*, powstały przy współpracy z mgr. Józefem Kaczmakiem z Urzędu Miasta w Uniejowie. Większość z siedmiu referatów w sesji

miała charakter studium przypadku. W toczącej się potem dyskusji zwrócono uwagę, jak ważne są oryginalne rozwiązania służące rozwojowi turystyki. Odniesiono się tym samym do referatów dr hab. Magdaleny Kachniewskiej, prof. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie i mgr Marii Burmachy-Olszowy. Pierwsza z prelegentek mówiła o możliwościach zastosowania mechanizmu gry w promocji regionów turystycznych, druga przedstawiła *slow tourism* jako nowy trend w turystyce regionalnej, stanowiący alternatywę dla dynamicznie rozwijającej się turystyki masowej.

Sesja trzecia moderowana była przez prof. Andrzeja Matczaka. Zawierała pięć referatów, których tematyka skupiała się wokół szeroko pojętego produktu turystycznego. Dwa wystąpienia dotyczyły zagadnień teoretycznych. Mgr Michał Bucholz z Urzędu Gminy w Cekcynie prezentował sposoby komercjalizacji lokalnego produktu turystycznego, a lic. Monika Kałek wykazała, jaką rolę odgrywa produkt turystyczny w promocji miast i kształtowaniu ich wizerunku. Pozostali prelegenci omawiali konkretne przykłady:

- dr Leszek Kozłowski ukazał możliwości promowania dziedzictwa żydowskiego w Polsce jako produktu turystycznego,
- dr Krzysztof Celuch zwrócił uwagę na rosnące znaczenie wydarzeń korporacyjnych rozumianych jako markowe produkty turystyczne,
- mgr Damian Werczyński przedstawił przykłady wykorzystania stanowisk archeologicznych jako elementów oferty turystycznej wybranych regionów Polski.

Początkowo planowano dwie równoległe sesje popołudniowe, jednak prelegenci zdecydowali, że wolą obradować w pełnym, niezmienionym gronie i decyzją organizatorów sesje zostały połączone. Tę część spotkania prowadził prof. dr hab. Roman Rudnicki, kierownik Katedry Gospodarki Przestrzennej i Turyzmu Wydziału Nauk o Ziemi UMK. W dziewięciu referatach poruszono następujące kwestie:

- analiza ruchu turystycznego w wybranych regionach świata (mgr Maciej Kałaska na przykładzie Pampeluny, mgr Dominik Zawadzki na przykładzie Sri Lanki),
- perspektywy i uwarunkowania rozwoju turystyki i agroturystyki na obszarach wiejskich (mgr Czesław Adamiak na przykładzie Borów Tucholskich, mgr Aleksandra Zienkiewicz – powiatu kartuskiego, mgr Kamila Ziółkowska-Weiss – Bartkovej nad Jeziorem Rożnowskim oraz mgr Krzysztof Parzych – Kociewia),
- rozwój turystyki miejskiej oparty na kreatywnym wykorzystaniu zasobów, współpracy z innymi ośrodkami i popycie zgłaszane przez turystów biznesowych (mgr Paulina Tomczykowska na przykładzie Bydgoszczy i Torunia, mgr inż. Bartosz Kaszyński i mgr inż. Hanna Szczukowska – Bydgoszczy, oraz mgr D. Szutowski – Poznań).

Konferencję zwieńczyła ożywiona dyskusja. Ponownie podkreślono, że bodźcem do rozwoju turystyki w skali lokalnej i regionalnej jest kreowanie nowych, oryginalnych działań i produktów, których celem jest zainteresowanie turysty. Mówiono również o sposobach pokonywania lokalnych animozji i możliwych środkach współpracy, które mogłyby zapewnić dogodne warunki rozwoju turystyki i płynące z tego korzyści w skali całego regionu.

Referaty były prezentowane w języku polskim. Planowane jest wydanie pełnych tekstów artykułów naukowych, w języku polskim lub angielskim, powstałych na podstawie wystąpień w dwutomowej monografii. Organizatorzy oraz uczestnicy wyrazili nadzieję, że konferencja będzie mieć kolejne edycje, które pozwolą pracownikom naukowym, przedstawicielom administracji oraz doktorantom na dalszą wymianę myśli i doświad-

czeń. Konferencję podsumował prof. dr hab. Jan Falkowski, który zwrócił uwagę na ważkość i aktualność podejmowanych tematów oraz na potrzebę prezentowania referatów autorów dostrzegających istotną rolę turystyki w rozwoju regionalnym i znaczenie innowacyjnych rozwiązań kształtujących przestrzeń turystyczną.

Paulina Tomczykowska

Katedra Gospodarki Przestrzennej i Turyzmu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Konferencja końcowa projektu ReNewTown “Renewed Post-socialist Cities: Competitive and Attractive”

Lublana, 11-12.02.2014 r.

W marcu 2014 r. zakończono międzynarodowy projekt badawczy o akronimie „ReNewTown” (New Post-Socialist City: Competitive and Attractive), w ramach Programu dla Europy Środkowej i współfinansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, a prowadzony od maja 2011 r. w Zakładzie Geografii Miast i Ludności IGiPZ PAN w Warszawie. Nazwa projektu: „Odnowione miasta postsocjalistyczne: konkurencyjne i atrakcyjne” odzwierciedla częściowo główne cele o charakterze praktycznym, tj. znalezienie sposobów na polepszenie warunków życia oraz przełamanie negatywnych stereotypów przypisywanych dzielnicom mieszkaniowym ukształtowanym w okresie socjalizmu w Europie Środkowej i Wschodniej.

Cele o charakterze naukowym polegały na poznaniu mechanizmów gospodarczych, społecznych i politycznych prowadzących do zmian w miastach odziedziczonych po okresie socjalizmu¹. Do poznania takich mechanizmów przybliżyła nas bezpośrednia obserwacja relacji pomiędzy procesami inwestycyjnymi a przemianami społecznymi i gospodarczymi w przestrzeni miast postsocjalistycznych. Rozwiązania wypracowywano na postawie dotychczasowej wiedzy, badań własnych, analizy tzw. dobrych praktyk i inicjatyw. Obserwacja realizowanych inwestycji, poznanie opinii ekspertów, mieszkańców, przedsiębiorców i władz samorządowych przyczyniły się do korekty i urealnienia proponowanych działań. To dało podstawę do wypracowania rozwiązań modelowych, które zostały przedstawione w podręcznikach dla władz samorządowych². Publikacje te wskazują na możliwe odpowiedzi na pytanie, co zrobić, aby miasta i dzielnice postsocjalistyczne stały się atrakcyjne do życia, mieszkania i inwestowania we współczesnych warunkach społecznych i gospodarczych.

Podsumowaniem projektu ReNewTown była międzynarodowa konferencja, która zgromadziła ponad 100 uczestników z kilkunastu krajów Europy i Ameryki Północnej – zarówno badaczy, jak i praktyków zarządzania przestrzenią miejską. Spotkanie zorganizował słoweński partner projektu – Wydział Ekonomii Uniwersytetu w Lublanie – pod patronatem prezydenta (kadencji 2007-2012) Republiki Słowenii, dr. Danilo Türka.

¹ www.renewtown.eu

² *Handbook of Models. Post-socialist city: a role model for urban revitalisation in the 21st century* (wersja cyfrowa); *Transnational Manual for Urban Revitalisation “ENGAGE. Brighter Future in Your Hands* (wersja cyfrowa) oraz Węclawowicz G., 2013, *Transnational Development Strategy for the Post-socialist Cities of Central Europe*, Polish Academy of Sciences, Stanisław Leszczycki Institute of Geography and Spatial Organization, Warsaw (wersja cyfrowa i drukowana).

Główna problematyka konferencji skoncentrowana była, poza prezentacją wyników badawczych projektu, na dyskusjach wokół polityki kształtowania przestrzeni współczesnych miast europejskich. Wiele pytań było skierowanych bezpośrednio do zespołu partnera wiodącego – Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk. Uczestników zainteresowała geneza powstania oraz przygotowania projektu, o której opowiedziała M. Wątorska-Dec (koordynatorka i inicjatorka projektu ReNewTown). W dyskusjach nawiązywano również dosyć często do problematyki wypracowywania wizji rozwoju dla miast postsocjalistycznych, zaprezentowanej w książce G. Węclawowicza (*op.cit.*).

Konferencja została podzielona na kilka sesji tematycznych, w czasie których prezentowano tylko od jednego do trzech referatów; pozwoliło to na przeprowadzenie szerokich debat nad prezentowanymi zagadnieniami.

W pierwszej sesji, poświęconej znaczeniu miast, główny referat wygłosił Y. Kazepov (profesor z Uniwersytetu Carlo Bo, Urbino, Włochy) – na temat kształtowania poczucia miejskości w wymiarze terytorialnym oraz dlaczego miasta stają się coraz ważniejsze jako laboratorium procesów społecznych.

Sesja na temat transformacji i rozwoju mieszkalnictwa zawierała trzy referaty. Wystąpienie M. Mendla (doktorant IGiPZ PAN, Warszawa) miało tytuł: *Developerzy mieszkaniowi a postsocjalistyczna transformacja miast w Europie Centralnej i Wschodniej*, a referat S. Tsenkova (profesor z Uniwersytetu Calgary, Kanada) dotyczył przyszłości osiedli mieszkaniowych w odnawianych miastach postsocjalistycznych. Kolejny referat przygotowali uczestnicy projektu ReNewTown A. Cirman i I. Ograjenšek (profesorowie z Wydziału Ekonomii Uniwersytetu w Lublanie, Słowenia) na temat doświadczeń w przekształcaniu krajobrazu mieszkaniowego miast postsocjalistycznych wynikających z popierania koncepcji woluntaryzmu.

Kolejną sesję poświęcono problematyce kształtowania się nowych ekonomicznych i społecznych funkcji budynków i przestrzeni publicznej w miastach postsocjalistycznych. Ch. Götz i K. Paskaleva-Shapira (Instytut Technologiczny w Karlsruhe, Niemcy) oraz I. Cooper (Eclipse Research Consultants, Cambridge, Wielka Brytania) przedstawili, na podstawie doświadczeń z obszaru wschodnich Niemiec, znaczenie małych projektów w regeneracji miast. Kolejne dwa referaty dostarczyły również opisów szczególnych przemian w miastach postsocjalistycznych. Pierwszy, autorstwa M. Szymtkowskiej i K. Nowickiej (Katedra Geografii Ekonomicznej, Uniwersytet Gdański) dotyczył kształtowania zabudowy wzdłuż nabrzeży na obszarze Trójmiasta. Drugi, przygotowany przez D. Zupančič (Wydział Architektury, Uniwersytet w Lublanie, Słowenia) traktował o finansowanym z funduszy UE budownictwie dla osób starszych w jednej z dzielnic Lublany Šiška.

Sesja dotycząca planowania i zarządzania przestrzenią miasta, jakkolwiek skoncentrowana wokół jednego wystąpienia, wzbudziła szeroką dyskusję o charakterze koncepcyjnym nt. przeszłości i przyszłości miast postsocjalistycznych. Profesor T. Tasan-Kok (Wydział Architektury, Uniwersytet Technologiczny w Delft, Holandia), podjęła zagadnienie transformacji miast postsocjalistycznych w miasta postneoliberalne.

Sesja na temat rewitalizacji miejskiej obejmowała prezentację części wyników projektu ReNewTown. Profesor I. Ograjenšek (Wydział Ekonomii, Uniwersytet w Lublanie) przedstawiła główne modele rewitalizacji miejskiej analizowane w projekcie

ReNewTown, następnie A. Cerar (Agencji Rozwoju Regionalnego, Lublana) skupiła się na potencjale gospodarki kreatywnej jako elementu generującego rewitalizację miast.

Tematem kolejnej sesji były różnorodne wyzwania stojące przed miastami/osiedlami odziedziczonymi po socjalizmie. Na początku M. Vaškovičová z Agencji Rozwoju Regionu Gemer (Hnúšťa, Słowacja), przedstawiła warunki życia w postkomunistycznych osiedlach mieszkaniowych swojego regionu. Następnie J. Barvíková (Instytut Badawczy Pracy i Spraw Społecznych, Praga, Czechy), przedstawiła oceny pierwszej i drugiej generacji mieszkańców wielkiego osiedla mieszkaniowego Pragi – tzw. „miasta południowego” Jižní Město. Kolejne dwa referaty dotyczyły postsocjalistycznego miasta Velenje. K. Paskaleva-Shapira i Ch. Götz (Instytut Technologiczny, Karlsruhe) oraz I. Cooper (Eclipse Research Consultants, Cambridge, Wielka Brytania) skupili się na zagadnieniu reinterpretacji dziedzictwa historycznego jako źródła wzmocnienia identyfikacji mieszkańców z miastem. Z kolei T. Redek oraz I. Ograjenšek (Uniwersytet w Lublanie), przedstawili pozytywny wpływ inwestycji pilotażowej realizowanej w ramach projektu ReNewTown na wzmocnienie międzygeneracyjnej integracji w Velenje.

Przedostatnia sesja poświęcona była zagadnieniom funkcji turystycznej w mieście. J. Van der Borg (uniwersytety z Leuven, Belgia i Ca'Foscari w Wenecji, Włochy) przedstawił krytyczny pogląd na potencjał turystyczny miast, a L. Godina Košir (firma konsultingowa The Heart of Slovenia & Giacomelli Media Ltd.) – koncepcję tworzenia produktu turystycznego „serce Słowenii”.

Ostatnia sesja dotyczyła głównego „produktu” projektu ReNewTown, czyli koncepcji i strategii dalszego rozwoju miast postsocjalistycznych Europy Środkowej i Wschodniej. Wystąpienie G. Węclawowicza z IGiPZ PAN, poza prezentacją opublikowanej książki, dotyczyło głównych wyzwań strategicznych rozwoju miast z punktu widzenia codziennej praktyki i teorii.

W programie konferencji niestety nie uwzględniono w postaci pełnych referatów osiągnięć pozostałych zespołów realizujących inwestycje pilotażowe w Hnúšťa (Słowacja), Pradze 11 (Republika Czeska) i w Nowej Hucie w Krakowie (Polska). Ze względu na miejsce organizacji konferencji i jednocześnie miejsce realizacji jednej z czterech inwestycji pilotażowych, praktycznie cała uwaga została skoncentrowana na inwestycji w Velenje. A warto podkreślić, że jednym z najciekawszych osiągnięć projektu ReNewTown jest działalność Arizony – inicjatywy Ośrodka Kultury im. C.K. Norwida z dzielnicy Nowa Huta w Krakowie. Dzięki działalności tego zespołu pod kierownictwem Małgorzaty Hajto inwestycja finansowana z projektu pozwoliła na przyciągnięcie innych inwestycji, tworząc z ARTzony trwały ośrodek kultury i integracji społecznej mieszkańców dzielnicy. Dodatkowe środki pozyskane przez zespół, to 190 tys. euro.

ARTzona to obecnie strefa artystyczna, która w założeniu ma być tzw. uwolnioną przestrzenią, otwartą dla działań społecznych i kulturalnych. Siedzibą jest budynek, który powstał prawie 60 lat temu jako garaż dla dużych samochodów. Ze względu na swoją powierzchnię (500 m²) daje wiele możliwości. Projekt ReNewTown stał się dla tego miejsca szansą i okazją do wprowadzenia nowoczesnych rozwiązań technicznych oraz innowacyjnych wydarzeń społeczno-artystycznych. W 2013 r. przeprowadzono remont i modernizację przestrzeni ARTzona, dofinansowaną ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Program Rozwój Infrastruktury Kultury, priorytet: Infrastruktura domów kultury), Gminy Miejskiej Kraków oraz Rady Dzielnicy XVIII

Nowa Huta. Uroczyste nowe otwarcie ARTzony po generalnym remoncie wewnątrz budynku miało miejsce 10 grudnia 2013 r.

Potwierdzeniem sukcesu zespołu ARTzona są liczne nagrody. W październiku 2013 ARTzona otrzymała Certyfikat Miejsca Przyjaznego Maluchom, została uhonorowana w konkursie portalu czasdzieci.pl „Słoneczniki 2013”. Ponadto w kategorii „Logika” statuetkę Złotego Słonecznika przyznano za organizację Małej ARTzony – cyklu warsztatów artystyczno-recyklingowych dla dzieci, wykorzystujących kreatywne zabawy i „*upcykling*”, czyli przerabianie zużytych materiałów.

Konferencja końcowa projektu ReNewTown tylko częściowo spełniła oczekiwaną rolę istotnego wydarzenia naukowego i głównego źródła informacji dla praktyków zarządzania przestrzenią miejską. Pozwoliła natomiast na zapoczątkowanie szerokiej wymiany podstawowych informacji i przedyskutowanie podstaw koncepcyjnych transformacji miast postsocjalistycznych w Europie Środkowej. Pełniejsza ocena przeprowadzonych badań oraz proponowanych rozwiązań może być dokonana dopiero w dłuższej, wieloletniej perspektywie. Zależy to od obiegu informacji o wynikach prac przy projekcie i woli politycznej ich implementacji lub co najmniej rozważenia. Przygotowane publikacje, zbiory danych i modeli, ulotki oraz broszury informacyjne pozostaną trwałym zasobem dla następných badaczy i samorządów miast.

Projekt ReNewTown zbliżył środowiska praktyków i naukowców podczas wspólnej pracy nad zagadnieniami związanymi z rewitalizacją i poprawą życia lokalnych społeczności. W ten sposób wniósł ważny wkład w racjonalizację procesów inwestycyjnych w miastach.

Ostatnim – a miłym – akcentem konferencji były podziękowania dla czteroosobowego zespołu partnera wiodącego projektu w składzie: M. Wątorska-Dec, G. Węclawowicz, M. Januszewska-Stępniaak oraz A. Bierzyński, złożone przez instytucje współpracujące przy realizacji projektu za trzyletnią wytężoną pracę tego zespołu i osiągnięcie efektów, które przekroczyły pierwotne zamierzenia.

Grzegorz Węclawowicz, Magdalena Wątorska-Dec
IGiPZ PAN, Warszawa

Informacja dla Autorów

Information for Authors see: www.igipz.pan.pl/home_en...

Przegląd Geograficzny publikuje oryginalne prace teoretyczne, metodologiczne i empiryczne (**niebędące** typowymi **przyczynkami** ani wstępnymi wynikami badań, zwłaszcza empirycznych) z zakresu szeroko pojmowanej problematyki geograficznej i przestrzennego zagospodarowania kraju. Zapraszamy Autorów do współpracy z naszym kwartalnikiem przez nadsyłanie wartościowych artykułów i notatek, materiałów dyskusyjnych, recenzji (w tym oprogramowania geograficznego) oraz sprawozdań. Przestrzeganie poniższych zaleceń formalnych usprawni prace redakcyjne i przyczyni się do szybszej publikacji nadsyłanych materiałów.

Uwagi ogólne. Złożenie przez Autora tekstu do Przeglądu Geograficznego oznacza, że **materiał nie jest** przewidziany do druku **w innym wydawnictwie**. Jest także jednoznaczne ze **zgodą na jego rozpowszechnianie przez IGiPZ PAN** w formie drukowanej i elektronicznej.

Prosimy o przysyłanie materiałów w postaci elektronicznej, z powklejnymi rycinami i tabelami, w łatwym do odczytania formacie (Word, ew. PDF, ale wówczas prosimy dane o Autorze zamieszczać na osobnej stronie, a nie tytułowej artykułu) – w postaci, w jakiej zostaną przesłane do recenzji. Można także przesłać tekst w postaci wydruku komputerowego, w trzech egzemplarzach całości, łącznie z rycinami i tabelami. Tekst powinien być napisany zwięźle, ale jasno, w dowolnej wersji edytora MS Word for Windows i mieć następującą objętość: artykuł – 4000–6000 słów, wyjątkowo – jeśli temat tego wymaga – nieco dłuższy; notatka i materiał dyskusyjny – do 4000 słów; recenzja i sprawozdanie – 800–1200 słów. Powyższa objętość obejmuje również piśmiennictwo, przypisy, streszczenie angielskie i tabele. Tekst powinien być wydrukowany jednostronnie z podwójną interlinią i szerokimi marginesami. Autorzy-obcokrajowcy proszeni są o nadsyłanie zweryfikowanych tekstów w języku angielskim, gdyż w tym języku będą publikowane ich prace.

Strona tytułowa. Na pierwszej stronie prosimy w kolejności umieścić: tytuł pracy w języku polskim, tytuł w języku angielskim, imię i nazwisko Autora(-ów), afiliację, adres(y), e-mail(e), zarys treści (nie dłuższy niż 100 słów), słowa kluczowe. Nie więcej niż sześć słów kluczowych, podanych w osobnym wierszu, powinno dotyczyć: jedno – tematu, jedno – obszaru, jedno – metody badawczej, oraz trzy inne. Dane Autora(-ów) nie powinny pojawiać się w innym miejscu pracy, gdyż jest ona anonimowo przesyłana do co najmniej dwóch recenzentów.

Tekst nie powinien zawierać wyróżnień ani podkreśleń. Śródtytuły, ograniczone do pierwszego i drugiego rzędu, można zaznaczyć ołówkiem na marginesie. Prosimy o ograniczenie liczby i objętości przypisów do niezbędnego minimum. Przypisy, numerowane kolejno, należy umieścić na osobnej kartce. W tekście opracowania, przy powoływaniu się na piśmiennictwo, należy podawać nazwisko autora oraz rok publikacji, np. (Nowak, 1999; Kowalski, 2000) lub według A. Nowaka (1999), a przy cytowaniu również numer strony, np. według A. Nowaka (1999, s. 5). W powołaniach na więcej prac tego samego autora, które ukazały się w tym samym roku podaje się: (Bunge, 1987a, b). W przypadku wspólnej publikacji dwóch autorów podaje się: (Marshall i Wood, 1995), a trzech i więcej autorów: (Ford i inni, 1996). W wykazie piśmiennictwa, jednakże, należy podać wszystkich autorów. Konieczna jest pełna zgodność nazwisk i roku publikacji w tekście i w wykazie piśmiennictwa.

Piśmiennictwo, ograniczone do literatury cytowanej, w porządku alfabetycznym, zamieszczone na osobnych kartkach, należy opracować bez skrótów, według poniższego wzoru:

• artykuły w czasopismach:

Grobelska H., 1999, *Plejstocen Białorusi*, Przegląd Geograficzny, 71, 4, s. 447–469.

• rozdziały w pracach zbiorowych:

Easton G., 1992, *Industrial network: a review*, [w:] B. Axelsson, G. Easton (red.), *Industrial Networks: A New View of Reality*, Routledge, London-New York, s. 3–27.

• serie wydawnicze:

Kielczewska-Zaleska M., 1956, *O powstawaniu i przeobrażaniu kształtów wsi Pomorza Gdańskiego*, Prace Geograficzne, IG PAN, 5, Warszawa.

- książki, monografie:

Ebdon D., 1995, *Statistics in Geography*, Blackwell, Oxford, 2 wyd.

Kozłowski S. (red.), 1988, *Przemiany środowiska geograficznego Polski*, Ossolineum, Wrocław.

Mały słownik odmiany nazw własnych, 2002, red. A. Cieślowska, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków.

- prace niepublikowane:

Szawłowska H., 1990, *Przemiany własnościowe w handlu*, Instytut Rynku Wewnętrznego i Konsumpcji, Warszawa, maszynopis powielony.

W przypadkach wątpliwych (np. Occasional papers) prosimy podawać wszystkie dane bibliograficzne.

Tabele powinny być opracowane podobnie jak w bieżących zeszytach kwartalnika, najlepiej w programach MS Word lub Excel. Każda tabela powinna zawierać zwięzły tytuł (w języku polskim i angielskim) i kolejny numer (u góry) oraz źródło danych (u dołu). Główka, a także opisy tekstowe w treści tabeli powinny być dwujęzyczne. Prosimy nie stosować edycji ramek, cieniowania wierszy i kolumn, itp.

Ilustracje. Fotografie powinny być wykonane na odpowiednim poziomie technicznym, a mapy – zgodnie z zasadami kartografii. Wykresy, diagramy i mapy, opisane jako ryciny, powinny mieć jednolitą numerację (numery rycin zaznaczone ołówkiem); tytułów nie należy umieszczać na rycinach. Objasnienia fotografii i rycin, w języku polskim i angielskim, powinny być umieszczone na osobnej kartce. Objasnienia legendy map (w jęz. polskim i angielskim) należy zamieścić na mapach, a nie w formie odsyłaczy. Wraz z artykułem lub notatką Autor dostarcza trzy egzemplarze kopii ilustracji, a gotowe do reprodukcji oryginały – dopiero po przyjęciu pracy do druku. Przy planowaniu wielkości rycin należy uwzględnić format kwartalnika (B5) i zmniejszenie ich podczas reprodukcji do podstawy 126 mm. Większe ryciny (na wklejkach) będą zamieszczane jedynie w wyjątkowych przypadkach. Po wykorzystaniu ilustracje zostaną zwrócone Autorowi tylko na specjalne życzenie.

W dołączonych rycinach linie nie powinny być cieńsze niż 0,3 punktu, a symbole i opisy muszą być czytelne także po zmniejszeniu. Preferowane programy to CorelDRAW!, Adobe Illustrator, Photoshop; wykresy mogą być opracowane w MS Excel, a czarno-białe również w MS Word. Ryciny opracowane w innych programach powinny być zapisane w formacie EPS lub TIFF (o rozdzielczości nie mniejszej niż 600 dpi). Prosimy o upewnienie się, czy konwersja nie spowodowała pogorszenia jakości rycin.

Streszczenie. Na osobnej kartce Autor powinien dostarczyć streszczenie w języku angielskim, o ile to możliwe, zweryfikowane przez *native-speakera*. Objętość streszczenia: około 2 strony (1000 słów). Osobno, na końcu tekstu, prosimy dołączyć zarys treści i słowa kluczowe przetłumaczone na język angielski, poprzedzone nazwiskiem Autora i tytułem artykułu – ten fragment potrzebny jest do celów bibliograficznych i należy go zapisać jako osobny plik.

Akceptacja materiału, zapis elektroniczny. Po uzyskaniu pozytywnych recenzji i wprowadzeniu ewentualnych poprawek do artykułu lub notatki, Autor dostarcza ostateczną wersję materiału wraz z oryginałami rycin. W przypadku materiałów dyskusyjnych, recenzji i sprawozdań Autor dostarcza wersję cyfrową równocześnie z wydrukiem. W każdym przypadku wersja drukowana musi być identyczna z zapisem elektronicznym.

Korekta ogranicza się tylko do poprawienia błędów technicznych. Wszelkie zmiany tekstu są kosztowne i dlatego prosimy o dostarczanie wyłącznie dopracowanych tekstów. Korekta powinna być wykonana i zwrócona do Redakcji niezwłocznie. Jeśli korekta nie zostanie zwrócona w ciągu 8 dni, wówczas wykona ją Redakcja.

Pozostałe uwagi. Redakcja zastrzega sobie **prawo skracania i adiustacji stylistycznej** tekstów. W korespondencji z Redakcją prosimy o korzystanie z poczty elektronicznej (e-mail: l.kwiat@twarda.pan.pl). Po wydrukowaniu, Autor otrzymuje bezpłatnie 25 nadbitek artykułu, a po kilka egzemplarzy pozostałych materiałów.